

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту Закону України
«Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо
функціонування Єдиної бази даних звітів про оцінку»

1. Резюме

Законопроект розроблено з метою удосконалення положень Податкового кодексу України в частині зниження потенційних ризиків щодо зменшення оціночної вартості об'єктів нерухомості та гармонізації із законодавством з питань оціночної діяльності.

2. Проблема, яка потребує розв'язання

Законом України від 05 грудня 2019 року № 354-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ліквідації корупційної схеми у сфері реєстрації інформації зі звітів про оцінку об'єктів нерухомості та прозорості реалізації майна» (далі – Закон) запроваджено новий порядок оцінки об'єктів нерухомості для визначення бази оподаткування доходу фізичної особи від продажу (обміну) нерухомого майна.

Відповідно до Закону, дохід від продажу об'єкта нерухомості визначається виходячи з ціни, зазначеної в договорі купівлі-продажу, але не нижче оціночної вартості такого об'єкта, розрахованої модулем електронного визначення оціночної вартості Єдиної бази даних звітів про оцінку (далі - Єдина база), або не нижче ринкової вартості такого об'єкта, визначеної суб'єктом оціночної діяльності (оцінювачем) відповідно до законодавства та зазначеної у звіті про оцінку, зареєстрованому в Єдиній базі.

Для визначення бази оподаткування фізична особа за допомогою мережі Інтернет може зареєструватися в Єдиній базі та на підставі даних про об'єкт нерухомості, що підтверджуються офіційними документами на такий об'єкт, визначити оціночну вартість нерухомого майна. За результатом визначення оціночної вартості об'єкта нерухомості Єдиною базою формується довідка про його оціночну вартість з автоматичним присвоєнням кожній довідці унікального реєстраційного номера.

Якщо особа не погоджується з результатами автоматичного визначення оціночної вартості об'єкта нерухомості, вона має право звернутися до суб'єкта оціночної діяльності (оцінювача) з метою визначення ринкової вартості такого об'єкта.

Внесення інформації зі звітів про оцінку до Єдиної бази здійснюється суб'єктом оціночної діяльності (оцінювачем) на підставі звіту про оцінку, електронна версія якого зберігається в Єдиній базі.

Реєстрація звіту про оцінку з присвоєнням йому унікального реєстраційного номера здійснюється Єдиною базою за умови, що визначена у звіті про оцінку ринкова вартість об'єкта нерухомості перебуває в межах допустимого 25-відсоткового цінового діапазону ринкових цін на співставні об'єкти нерухомості, інформація про які міститься у Єдиній базі.

Запровадження автоматичного та безкоштовного сервісу визначення бази оподаткування надає додаткову альтернативу фізичним особам під час визначення вартості нерухомості для оформлення правочинів з продажу (обміну) нерухомого майна. Такий автоматичний сервіс визначення оціночної вартості

нерухомості працює найбільш коректно для типових об'єктів нерухомого майна у великих містах. Тобто для об'єктів нерухомості, які мають досить розвинений ринок купівлі-продажу.

Для інших об'єктів нерухомості (комерційна нерухомість, земельні ділянки сільськогосподарського призначення, об'єкти незавершеного будівництва), які потребують врахування індивідуальних особливостей, доцільно звертатися до суб'єктів оціночної діяльності (оцінювачів) для визначення ринкової вартості.

Обов'язковою умовою реєстрації в Єдиній базі звіту про оцінку, як зазначалося вище, є відповідність ринкової вартості, внесеної оцінювачем до Єдиної бази, межах 25-відсоткового цінового діапазону ринкових цін на співставні об'єкти нерухомості, інформація про які міститься у Єдиній базі.

Така умова зумовлює застосування 25-відсоткового цінового діапазону, як «знижку» від ринкової вартості об'єкта нерухомості особливо стосовно типових об'єктів нерухомості в великих містах, щодо яких визначений автоматично показник оціночної вартості нерухомості є співставним з ринковими вартостями таких об'єктів.

Так за результатами моніторингу інформації в Єдиній базі за період її роботи з 29 червня 2021 по 1 грудня 2021 року, зафіксовані випадки, коли сторони правочину, користуючись послугами суб'єктів оціночної діяльності (оцінювачів), використовують законодавчу норму щодо реєстрації звітів про оцінку навмисно визначаючи ринкову вартість об'єкта нерухомості зі знижкою 25 відсотків.

Інформація з Єдиної бази, що підтверджує вказані випадки наведено у таблиці.

таблиця

Приклади зменшення ринкової вартості об'єктів нерухомості в найбільших містах України

№	адреса об'єкта оцінки			Оціночна вартість (е-довідка), грн	Ринкова вартість (звіт про оцінку), грн	Зменшення вартості, %
	тип вулиці	назва вулиці	буд.			
1	2	3	4	5	6	7
м. Київ						
1	вул.	Алма Атинська	64-А	759 853	568 400	25,20
2	вул.	Білоруська	23	1 539 086	1 169 710	24,00
3	вул.	Джона Маккейна	1А	3 225 585	2 500 918	22,47
4	вул.	Івана Пулюя	1-а	2 330 097	1 750 009	24,90
5	вул.	Радистів	34-к	2 181 506	1 691 380	22,47
6	вул.	Світла	3д	570 390	450 026	21,10
7	просп.	Соборності	4	1 367 367	1 040 233	23,92
8	пров.	Тбіліський	1	2 925 224	2 528 362	13,57
9	вул.	Маршала Тимошенка	21 корп. 3	3 629 469	2 800 000	22,85

10	вул.	Урлівська	23-Г	2 700 011	2 100 000	22,22
м. Харків						
1	вул.	Героїв Праці	60Б	703 842	548 100	22,13
2	вул.	Краснодарська	183	835 079	645 000	22,76
3	вул.	Салтівське	43	505 834	390 251	22,85
4	вул.	12 Квітня	20	536 885	420 000	21,77
5	вул.	Авіаційна	1	2 607 565	1 743 665	33,13
6	вул.	Героїв Сталінграда	167-А	732 974	676 283	7,73
7	вул.	Космічна	23	672 861	525 000	21,97
8	просп.	Московський	193-А	915 893	758 000	17,24
9	вул.	Академіка Павлова	158	2 523 415	2 106 968	16,50
10	вул.	Шарикова	47	703 543	531 374	24,47
м. Львів						
1	вул.	Городоцька	133	898 291	674 000	24,97
2	вул.	Грушевського М.	9	2 570 120	1 780 550	30,72
3	вул.	Дністерська	6	1 036 835	779 100	24,86
4	вул.	Єрошенка	6	1 334 515	1 014 240	24,00
5	вул.	Заводська	19	895 347	690 000	22,93
6	вул.	Шевченка	60	1 979 497	1 485 070	24,98
7	вул.	Зелена	212	736 964	552 730	25,00
8	вул.	Івана Пулюя	40	1 183 544	894 926	24,39
9	вул.	Камянецька	26	871 434	697 000	20,02
10	вул.	Лазаренка	8	1 240 915	931 331	24,95
м. Одеса						
1	вул.	Середньофонтанська	19-А	1 285 330	965 000	24,92
2	вул.	Гайдара	48	770 937	579 000	24,90
3	вул.	Академіка Заболотного	39	702 489	528 000	24,84
4	вул.	Ільфа і Петрова	31	1 252 677	953 000	23,92
5	вул.	Маразліївська	64	1 042 100	983 831	5,59
6	вул.	Сахарова Академіка	24	709 712	533 000	24,90
7	масив	Радужний	8	847 776	635 895	24,99
8	вул.	40-річчя оборони Одеси	8	721 249	556 000	22,91
9	пров.	Адміральський	1-Б	1 201 119	924 336	23,04
10	вул.	Паркова	81	689 146	518 667	24,74
м. Дніпро						
1	вул.	Абхазька	4	638 818	570 000	10,77
2	вул.	Батумська	40	656 659	493 000	24,92
3	вул.	Волинська	7	527 570	402 376	23,73
4	вул.	Дементьєва	2	1 232 295	995 600	19,21
5	вул.	Запорізьке	48	1 327 944	1 009 240	24,00
6	вул.	Петра Калнишевського	39	714 372	542 923	24,00
7	вул.	Князя Ярослава Мудрого	22	1 040 329	781 000	24,93
8	вул.	Менахем-Мендл Шнеєрсона	9	962 134	722 500	24,91
9	вул.	Олександра Поля	986	1 114 265	838 566	24,74
10	пров.	Парусний	6	1 116 923	838 543	24,92

Тобто середнє зменшення ринкової вартості, визначеної у звітах про оцінку майна та які були використані під час укладання правочинів нотаріусами становить близько 22,62%.

Такі дії відповідних осіб, потенційно зменшують обсяг надходжень до Державного бюджету України від податків під час здійснення операцій з продажу (обміну) об'єктів нерухомості між фізичними особами.

Разом з тим, для об'єктів нерухомості продаж яких відбувається в місцевостях з нерозвиненим ринком купівлі-продажу або такий ринок перебуває в стадії формування, як для земельних ділянок сільськогосподарського призначення (ринки яких відкрився 1 липня 2021 року), а також для нетипових об'єктів нерухомості (комунальні квартири, будинки барачного типу, будинки дореволюційної забудови до 1920 тощо) застосування 25-відсоткового діапазону недостатньо для коректного застосування роботи Єдиної бази під час перевірки звітів про оцінку для їх реєстрації в Єдиній базі.

Враховуючи викладене, Фонд вважає за доцільне врегулювати положення щодо умов реєстрації звітів про оцінку шляхом застосування диверсифікованих значень відсотку для реєстрації звіту про оцінку майна в Єдиній базі. Такі значення будуть залежати від виду та типу нерухомості, розвиненості ринків, типовості об'єктів нерухомості тощо та встановлюватимуться у Порядку, затвердженому Фондом.

Наступним проблемним питанням, яке потребує врегулювання є процедура формування довідок про оціночну вартість об'єкта нерухомості.

Як зазначалося вище, довідки про оціночну вартість об'єкта нерухомості формуються автоматично Єдиною базою на запити фізичних осіб та є безоплатними.

За результатами моніторингу та аналізу даних Єдиної бази за період з 29.06.2021 по 30.11.2021 на запити заявників сформовано 786 907 довідок про оціночну вартість об'єктів нерухомості, з яких використано під час посвідчення відповідних правочинів нотаріусами 66 239 довідки, що становить близько 8,4%.

З огляду такі показники фактичного використання довідок про оціночну вартість об'єкта нерухомості є підстави стверджувати, що переважна більшість довідок формується заявниками не для використання їх за цільовим призначенням.

За результатами аналізу даних Єдиної бази були виявлені непоодинокі випадки маніпулювання даними про об'єкт нерухомості, з метою отримання найбільш прийнятної показника оціночної вартості. Формування довідок також використовується оцінювачами для застосування 25-відсоткової "знижки", про що зазначалося вище. Також аналізуючи звернення, що надходять до Фонду від фізичних та юридичних осіб, довідки про оціночну вартість об'єкта нерухомості використовуються для інших цілей, не передбачених статтею 172 Податкового кодексу України, зокрема під час примусового відчуження земельних ділянок та інших об'єктів нерухомого майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності або під час придбання за кошти субвенції житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, підтримку

малих групових будинків та забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, тощо.

Ці випадки, відповідно до законодавства, передбачають визначення ринкової вартості суб'єктом оціночної діяльності, шляхом складання звіту про оцінку майна.

Таке нецільове використання довідок, призводить до надмірного навантаження на інформаційно-телекомунікаційну систему Єдиної бази та додаткових фінансових витрат з боку держави під час забезпечення процедури встановлення місце розташування об'єкта оцінки.

Враховуючи викладене, вважаємо за доцільне встановити плату за формування електронних довідок про оціночну вартість об'єкта нерухомості. Запровадження мінімальної фіксованої плати сприятиме також вирішенню питання забезпечення фінансування Єдиної бази для її супроводження та модернізації.

Також запроваджені Законом зміни до Податкового кодексу України призвели до різночитання норм статті 173 щодо понять «оціночної» та «ринкової» вартості.

Законодавство з питань оцінки майна розрізняє поняття «оціночна вартість» та «ринкова вартість». Згідно із Національним стандартом № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 року № 1440, оціночна вартість – вартість, яка визначається за встановленими алгоритмом та складом вихідних даних. Відповідно до норм Закону оціночна вартість визначається модулем електронного визначення оціночної вартості Єдиної бази шляхом автоматичного розрахунку та із застосуванням вихідних даних, що вносяться до зазначеного модуля власником нерухомого майна.

Ринкова вартість визначається за результатами незалежної оцінки суб'єктами оціночної діяльності – суб'єктами господарювання, які здійснюють свою діяльність відповідно до Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні». За результатом незалежної оцінки суб'єкт оціночної діяльності – суб'єкт господарювання складає звіт про оцінку майна, який згідно із Законом підлягає реєстрації в Єдиній базі.

Стаття 173 Податкового кодексу України визначає порядок оподаткування операцій з продажу або обміну об'єктів рухомого майна, що належить фізичним особам – платникам податку.

Чинна редакція пункту 173.1 статті 173 Податкового кодексу України визначає різні шляхи визначення доходу платника податку залежно від виду рухомого майна.

Так, дохід від продажу (обміну) рухомого майна (крім легкових автомобілів, мотоциклів, мопедів), тобто майна спеціального призначення (наприклад, автомобіль швидкої допомоги, автобуси, будівельна техніка, іншого майна, що вузько представлене на ринку) визначається виходячи з ціни, зазначеної в договорі купівлі-продажу (міни), але не нижче оціночної вартості цього об'єкта, визначеної згідно із Законом.

Дохід від продажу (обміну) легкового автомобіля, мотоцикла, мопеда визначається виходячи з ціни, зазначеної у договорі купівлі-продажу (міни), але не нижче середньоринкової вартості відповідного транспортного засобу або не нижче його оціночної вартості, визначеної згідно із Законом (за вибором платника податку).

Закон не передбачає алгоритму визначення оціночної вартості об'єктів рухомого майна. За аналогією під час визначення оціночної вартості буде застосовуватися алгоритм визначення оціночної вартості, передбачений статтею 172 Податкового кодексу України, тобто шляхом застосування модуля електронного визначення оціночної вартості Єдиної бази.

Слід відмітити, що Єдину базу доцільно застосовувати під час оцінки рухомого майна, яке широко представлене на ринку, тобто такого майна як легковий автомобіль, мотоцикл, мопед. Однак, зміни, визначені Законом, передбачають застосування Єдиної бази саме для рухомого майна спеціального призначення. Це призведе до того, що оціночна вартість такого майна буде визначатися некоректно.

Крім цього, пунктом 173.4 статті 173 Податкового кодексу України визначено порядок проведення операцій з відчуження об'єктів рухомого майна в порядку, передбаченому зазначеною статтею. Такий пункт передбачає необхідність застосування нотаріусом, суб'єктом господарювання, який надає послуги з укладення біржових угод або бере участь в їх укладенні, та органом, у присутності посадових осіб яких між фізичними особами здійснюється укладення та оформлення договорів купівлі-продажу (міни, поставки), а також інших договорів, оціночної вартості рухомого майна. У цьому пункті не впроваджено зміни, що призвело до різничитання норм статті 173 Податкового кодексу України.

З огляду на зазначене та зміст статті 173 Податкового кодексу України, доцільним є проведення незалежної оцінки, а тому в тексті статті 173 слово «оціночна» замінено словом «ринкова».

Стаття 174 Податкового кодексу України передбачає порядок оподаткування доходу, отриманого платником податку в результаті прийняття ним у спадщину або дарунку коштів, майна, майнових чи немайнових прав.

Пунктом 174.1 статті 174 Податкового кодексу визначені об'єкти спадщини, до яких входять майно, яке потребує індивідуального підходу до оцінки, наприклад, предмет антикваріату або витвір мистецтва, будь-який транспортний засіб та обладнання до нього, інші види рухомого майна, судноплавні засоби та літальні апарати, нематеріальні активи та права на об'єкти інтелектуальної власності тощо. Застосування модуля електронного визначення оціночної вартості Єдиної бази під час оцінки такого майна є недоречним, оціночна вартість, визначена без належної вибірки майна, що подібне до об'єкта оцінки, викликати сумнів.

3. Суть проекту акта

Проект розроблено з метою вдосконалення положень Податкового кодексу України. Для запобігання внесення недобросовісними суб'єктами оціночної діяльності (оцінювачами) недостовірної інформації до Єдиної бази та

забезпечення фінансування функціонування Єдиної бази з державного бюджету. З цією метою запроваджується фіксована плата за формування електронної довідки про оціночну вартість об'єкта нерухомості.

У результаті Державний бюджет України отримає додаткові надходження через спрямування плати за формування довідок в розмірі 2,5 відсотків від прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого на 1 січня календарного року, за одну операцію.

З метою запобігання зниження обсягу надходжень до Державного бюджету України від податків під час здійснення операцій з продажу (обміну) об'єктів нерухомості між фізичними особами на чверть, із Закону виключається показник межі допустимого цінового діапазону ринкових цін.

З метою однакового трактування понять у статтях 173, 174 Податкового кодексу слово «оціночна» вартість замінено словом «ринкова» вартість.

4. Вплив на бюджет

Реалізація положень, передбачених Проектом, не потребує додаткового фінансування з державного чи місцевого бюджетів. Натомість бюджет отримає додаткові надходження від плати за автоматичну оцінку та формування довідок або плати за реєстрацію звітів в Єдиній базі.

5. Позиція заінтересованих сторін

Проект не зачіпає інтереси соціальних партнерів.

6. Прогноз впливу

Проект регулює відносини між громадянами (платниками податків) та державою. Усунення норм законодавства, які створюють підґрунтя для зменшення оціночної вартості об'єктів нерухомості, що в свою чергу зменшує надходження до бюджету від сплати податку, а також економія державного бюджету у зв'язку із впровадженням фіксованої плати за формування електронної довідки про оціночну вартість об'єкта нерухомості, матимуть позитивний вплив на інтереси держави. Запровадження змін, спростить сприйняття та дотримання вимог положень статей 172, 173, 174 Податкового кодексу фізичними особами – платниками податку.

7. Позиція заінтересованих органів

Відповідно до статті 21 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» Проект потребує погодження з Державною регуляторною службою України.

З метою з'ясування позиції заінтересованих органів відповідно до порядку, встановленого Регламентом Кабінету Міністрів України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 № 950, Проект потребує погодження з Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, Міністерством фінансів і проведення правової експертизи Міністерством юстиції України.

8. Ризики та обмеження

У Проекті відсутні положення, які містять ознаки дискримінації, відсутні положення, які порушують принцип забезпечення рівності прав та можливостей жінок і чоловіків та впливають на представників обох статей.

Проект за предметом правового регулювання не містить норм, що зачіпають права і свободи, гарантовані Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод.

У Проекті відсутні правила та процедури, що відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» можуть містити ризики вчинення корупційних правопорушень.

9. Підстава розроблення проекту акта

Необхідність удосконалення положень Податкового кодексу України в частині зниження потенційних ризиків щодо зменшення оціночної вартості об'єктів нерухомості та гармонізації із законодавством з питань оціночної діяльності.

Голова Фонду

Дмитро СЕННИЧЕНКО

«_____» _____ 2021 року